

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22317 - Gerontologia Educativa
Grup	Grup 1, 1S, GEDS
Guia docent	O
Idioma	Català

Identificació de l'assignatura

Assignatura	22317 - Gerontologia Educativa
Crèdits	1,68 de presencials (42 hores) 4,32 de no presencials (108 hores) 6 de totals (150 hores).
Grup	Grup 1, 1S, GEDS (Campus Extens)
Període d'impartició	Primer semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
Martí Xavier March Cerdà vdcemmel@uib.es						Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria
Lidia Sanchez Prieto lydia.sanchez@uib.es						Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria

Contextualització

A la societat actual, però sobretot als països desenvolupats, la proporció de persones de més de 60 anys està creixent en comparació amb tots els altres grups d'edat. S'està produint, en aquests moments, una autèntica revolució demogràfica. L'envelliment de la població és un triomf de la humanitat afavorit pels progressos derivats de la investigació, de la sanitat i dels serveis de benestar social, però la vegada, constitueix, també, un dels principals desafiaments que les societats actuals tenen plantejats.

Els importants reptes que poden plantejar-se se podran superar, i les persones podran envellir dignament, sempre que els països, les comunitats, les regions i les organitzacions internacionals siguin capaces de posar en pràctica polítiques i programes que promoguin el denominat envelliment actiu. L'objectiu d'aquest tipus d'envelliment no és altra que el de millorar la salut integral, l'autonomia personal i social, així com la participació social dels majors. En definitiva la millora de la qualitat de vida de les persones majors.

Amb l'envelliment de la població mundial apareix, també, accentuada la quantitat de persones discapacitades i dependents que necessiten ajudes i recursos específics. D'aquí a una sèrie d'anys aquest col·lectiu de persones majors dependents necessitaran una atenció especial per part de professionals competents que estiguin capacitats per afrontar riscos i necessitats (problemes personals, familiars, socials, malalties degeneratives, etc.). Les necessitats de formar professionals en aquest camp plural de la Gerontologia seran cada vegada més importants i significatius.

En aquest context plantejat d'apostar per l'envelliment actiu, per la millora de la qualitat de vida, per la consecució d'una vida saludable i de l'autonomia personal, és necessari posar de manifest, cada vegada de forma més significativa, la dimensió pedagògica i educativa de l'envelliment. En una societat que ha apostat per l'educació al llarg de tota la vida, l'educació de les persones majors és un objectiu estratègic. Un objectiu estratègic que implica, per una part, la construcció de la Gerontologia Educativa, en el marc del desenvolupament integral de la Gerontologia, i, per altra part l'aposta per posar en marxa institucions, centres, recursos i programes d'educació de persones majors.

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22317 - Gerontologia Educativa
Grup	Grup 1, IS, GEDS
Guia docent	O
Idioma	Català

Guia docent

Per tant, aquesta assignatura de Gerontologia Educativa es fonamenta sobre els següents eixos:

- 1) L'envelliment actiu, exitós, productiu, saludable, positiu i actiu, desenvolupant un eix central que presideix el contingut de l'assignatura.
- 2) La solidaritat entre les diverses generacions com a marc adequat per a dur a terme una convivència intergeneracional i per aconseguir una societat cohesionada.
- 3) L'educació permanent com a estratègia a desenvolupar per aquest sector de la població.
- 4) La concepció plural, diversa i heterogènia de la població major, evitant perspectives discriminatòries i homogènies d'aquest sector de la població.
- 5) L'aposta per reforçar l'autonomia de la persona major.
- 6) El foment de la dimensió preventiva com a eina per abordar els problemes de la població de persones majors.
- 7) La qualitat com a objectiu estratègic de totes les intervencions socioeducatives a realitzar cap a aquest sector de la població.
- 8) La visió interdisciplinària tant des d'una perspectiva científica i com a marc constituït per la intervenció i la investigació sobre la realitat de la gent gran.
- 9) La concepció comunitària en relació als processos i als programes d'intervenció socioeducativa sobre les persones majors.
- 10) L'impuls tant de la investigació educativa com dels programes d'intervenció socioeducativa.

Des d'aquesta perspectiva teòrica, d'investigació i d'intervenció s'ha d'apostar per la Gerontologia Educativa. L'educació de la gent gran adquireix rellevància i importància a la nostra Societat, constitueix una eina de defensa del col·lectiu de gent gran i afavoreix un envelliment actiu i saludable. Per tant, a la formació del Grau en Educació Social els continguts gerontològics educatius i socials han de tenir una significativa presència; cal tenir en compte que l'educador social, juntament amb altres professionals de la Gerontologia, tenen una important tasca a desenvolupar en el present i en el futur. En qualsevol cas aquesta assignatura s'enmarca dins l'àmbit de la intervenció socioeducativa amb persones adultes i majors.

En qualsevol cas, cal que senyalar que aquesta assignatura, s'imparteix en la modalitat presencial, tal com es desenvolupa a la present Guia Docent, així com a la modalitat en línia.

Requisits

No hi ha requisits

Competències

Les competències d'aquesta assignatura, tant les de caràcter específic com les de caràcter transversal o genèric, s'han de relacionar, a nivell de treball, amb les que se desenvolupen amb les altres assignatures d'aquesta matèria.

Guia docent

Específiques

- * CE8. Dissenyar, organitzar, gestionar i avaluar programes, projectes i serveis socioeducatius en els àmbits de l'educació familiar i el desenvolupament comunitari; la integració social; la animació i la gestió cultural; de la infància i de la joventut i de les persones majors..

Genèriques

- * 1. CT2. Capacitat d'organització i planificació 2. CT3. Capacitat comunicativa i lingüística 3. CT6. Capacitat de resolució de problemes i presa de decisions 4. CT8. Capacitat empàtica, respectuosa, solidària i de confiança cap els subjectes i institucions 5. CT13. Lideratge, creativitat i esperit emprenedor 6. CT15. Compromís ètic amb les persones, les institucions i la pràctica professional.

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

L'assignatura es dividirà en dos blocs:

1. El primer bloc es referirà a la fonamentació, la descripció i la contextualització de l'envelliment a la nostra societat i els seus continguts tindran la intenció d'orientar a l'alumne respecte a la realitat de la gent gran a la nostra societat.
2. El segon bloc farà referència a les principals actuacions i intervencions destinades a protegir i ajudar al col·lectiu de gent gran.

Continguts temàtics

Bloc I. Fonamentació, contextualització i característiques de l'envelliment

Tema 1. Envel·lir en el Segle XXI

1. L'envelliment avui: mite i realitat
2. L'edadisme
3. La imatge, els estereotips i les persones majors
4. Actuacions per protegir a la gent gran

Tema 2. L'envelliment avui: tendències demogràfiques, sociològiques i econòmiques

1. Tendències demogràfiques actuals
2. Sociologia de l'envelliment
3. Economia de l'envelliment
4. Gènere i envelliment
5. El repte de la nova ciutadania i les persones majors

Tema 3. Limitacions i possibilitats de l'edat

1. Teories psicològiques de l'envelliment: els canvis físics i psicològics
2. Envel·liment actiu

3. Relacions socials i envelliment
4. Sexualitat en les persones majors
5. Afrontant la vida, esperant la mort

Tema 4. La protecció jurídica, les polítiques socials i la gent gran

1. La protecció jurídica de les persones majors; l'Estat de benestar.
2. La incapacitació i la tutela.
3. El testament.
4. Els Serveis Socials com a mesura de protecció

Tema 5. Persones en situació de dependència

1. Conceptes bàsics en gerontologia i dependència.
2. Llei 39/2006, de 14 de desembre de promoció de l'Autonomia personal i Atenció a les persones en situació de dependència.
3. Pla Individual d'Atenció (PIA).
4. Tipologia de recursos a la xarxa d'atenció a les persones en situació de dependència.

Bloc II. Intervenció socioeducativa en envelliment i dependència

Tema 6. Vulnerabilitat associada al col·lectiu de gent gran

1. Vulnerabilitat al segle XXI i característiques de la societat.
2. Factors de protecció i de risc: variables socioeducatives i psicològiques vinculades.
3. Aproximació a les intervencions actuals realitzades.

Tema 7. Les intervencions socioeducatives sobre la gent gran: models, programes i tècniques d'actuació.

1. Evolució de la Gerontologia Educativa.
2. Conceptualització i contextualització de la Gerontologia Educativa.
3. Els programes educatius per a gent gran; tipologies educatives i característiques.
4. Desenvolupament d'actuacions des dels àmbits socials i educatius.

Tema 8. Vulnerabilitat i maltractament de les persones majors. La institucionalització de programes de prevenció.

1. Concepte i característiques del maltractament per a les persones majors
2. Tipologia de maltractament; familiar i institucional.
3. Models psicosocials explicatius del maltractament.
4. La violència de gènere a les dones grans.
5. Programes per a la prevenció i intervenció sobre el maltractament; detecció i actuació.

Tema 9. Les demències; l'Alzheimer.

1. Definició, tipologies, freqüències i característiques de les demències.

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22317 - Gerontologia Educativa
Grup	Grup 1, IS, GEDS
Guia docent	O
Idioma	Català

2. Explicació origen, curs i evolució.
3. Fases evolutives.
4. Tipologies de demències.
5. Avaluació del deteriorament.
6. Principals tractaments i teràpies.

Metodologia docent

L' estudiant ha de llegir, de forma acurada, la guia docent de la assignatura amb l'objectiu de tenir una visió global de la mateixa, coneixent les seves obligacions i les activitats a realitzar, així com el material necessari per a dur-les a terme. Al mateix temps hi ha que senyalar que dita assignatura participa de Campus Extens amb tot el que aquest fet implica des de la perspectiva metodològica.

Volum de treball

El cronograma de la assignatura estarà, al començament del semestre, a disposició dels estudiants, a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà, al menys, les dates en que es farà l' avaluació final i les dates del lliurament dels treballs (comentari del llibre, projecte d' investigació i d'intervenció socioeducativa i treballs de documents de treball).

Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Classes teòriques	Grup gran (G)	Mitjançant l'exposició, el professor de la assignatura impartirà els coneixements fonamentals de la assignatura a través de la realització d'activitats teòrico-pràctiques. L' exposició del professor tindran el suport de power-points, vídeos i altres materials pedagògics	30
Classes pràctiques	Clases pràctiques	Grup mitjà (M)	La finalitat d' aquesta modalitat és la realització d' activitats pràctiques a nivell de grup-classe, a través de grups mitjans, que possibilitin l'adquisició de les competències específiques i genèriques de la assignatura.	9
Avaluació	Examen final	Grup gran (G)	L' examen final abarca tot el contingut de la assignatura i constarà de preguntes del contingut teòric i pràctic.	3

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informarà els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

Activitats de treball no presencial

Guia docent

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Estudi	L' objectiu és que l' alumne assoleixi els principals continguts de la assignatura, mitjançant la preparació dels diversos temes.	38
Estudi i treball autònom individual	Seminaris i participació a l'assignatura	L'objectiu d'aquest recurs serà l'adquisició de coneixements i habilitats mitjançant l'assistència a Seminaris impartits per experts sobre la realitat de la gent gran. Així com, es valorarà la participació activa i reflexiva, tant als Seminaris com a l'assignatura.	5
Estudi i treball autònom en grup	Elaboració d' un projecte d' investigació.	Se tracta de la realització d'un projecte d' investigació i d'intervenció socioeducativa, a nivell grupal, sobre un aspecte relacionat amb les persones majors, d'acord amb un esquema general que serà exposat pel professor de la assignatura.	35
Estudi i treball autònom en grup	Tasques teòriques i pràctiques sobre envelliment	Es pretèn que l' estudiant pugui assumir coneixements, habilitats i competències mitjançant el desenvolupament de diverses i variades tasques i activitats obligatòries.	30

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

L'avaluació final de l'estudiant esrealitzarà a partir de tres activitats, amb un plantejament d'avaluació continuada i amb l'existència d'únic itinerari; aquestes activitats són les següents:

- 1) L'examen final.
- 2) L'elaboració d'un projecte d'investigació.
- 3) El desenvolupament de tasques i activitats diverses.
- 4) Assistència i reflexió dels Seminaris de l'assignatura.

Examen final

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves objectives (recuperable)
Descripció	L' examen final abarca tot el contingut de la assignatura i constarà de preguntes del contingut teòric i pràctic.
Criteris d'avaluació	Aquest examen combinarà preguntes de desenvolupament amb preguntes curtes i de preguntes d'aplicació.

Els criteris d'avaluació serà la comprovació dels coneixements teòrico-pràctics adquirits, d'acord amb les competències de la assignatura

Guia docent

El percentatge de la qualificació final és del 50%

Percentatge de la qualificació final: 50% amb qualificació mínima 5

Seminaris i participació a l'assignatura

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Sistemes d'autoavaluació (no recuperable)
Descripció	L'objectiu d'aquest recurs serà l'adquisició de coneixements i habilitats mitjançant l'assistència a Seminaris impartits per experts sobre la realitat de la gent gran. Així com, es valorarà la participació activa i reflexiva, tant als Seminaris com a l'assignatura.

Críteris d'avaluació

Percentatge de la qualificació final: 5% amb qualificació mínima 5

Elaboració d' un projecte d' investigació.

Modalitat	Estudi i treball autònom en grup
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	Se tracta de la realització d'un projecte d' investigació i d'intervenció socioeducativa, a nivell grupal, sobre un aspecte relacionat amb les persones majors, d'acord amb un esquema general que serà exposat pel professor de la assignatura.
Críteris d'avaluació	Se valorarà la capacitat per elaborar un projecte socioeducatiu per a persones majors , d'acord amb els criteris metodològics d'elaboració de treballs científics.

El percentatge de la qualificació final és del 15%

Percentatge de la qualificació final: 25% amb qualificació mínima 5

Tasques teòriques i pràctiques sobre envelliment

Modalitat	Estudi i treball autònom en grup
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	Es pretèn que l' estudiant pugui assumir coneixements, habilitats i competències mitjançant el desenvolupament de diverses i variades tasques i activitats obligatòries.
Críteris d'avaluació	Se valorarà la capacitat per analitzar les idees bàsiques i fomentals del llibre, i el comentari crític de les mateixes

El percentatge de la qualificació final és del 5%

Percentatge de la qualificació final: 20% amb qualificació mínima 5

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Aquest apartat serà objecte d'ampliació i de modificació al llarg del curs acadèmic, d'acord amb el nou material que pugui ésser publicat.

Bibliografia bàsica

AA.VV. (2011). Los servicios sociales de atención primaria (407- 431). En Causapié, P., Balbontín, A., Porras, M., Mateo, A., i Sánchez, M. (coords.), (2011). Envejecimiento Activo. Libro Blanco. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad Secretaría General de Política Social y Consumo Instituto de

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22317 - Gerontologia Educativa
Grup	Grup 1, IS, GEDS
Guia docent	O
Idioma	Català

Mayores y Servicios Sociales (IMSERSO). <http://www.imsersomayores.csic.es/documentacion/libro-blanco-envejecimientoactivo.html>

AA.VV. (2011). Tendencias demográficas actuales (31-84). En Causapié, P., Balbontín, A., Porras, M., Mateo, A., i Sánchez, M. (coords.), (2011). Envejecimiento Activo. Libro Blanco. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad Secretaría General de Política Social y Consumo Instituto de Mayores y Servicios Sociales (IMSERSO). <http://www.imsersomayores.csic.es/documentacion/libro-blanco-envejecimientoactivo.html>

Agulló, C. i Arcas, I. (2012). Una mirada hacia los colectivos vulnerables: personas mayores y personas con discapacidad en la acción humanitaria. Madrid: Instituto de Estudios sobre Conflictos y Acción Humanitaria (IECAH)

Amoró, P. (2006). Construyendo futuro. Las personas mayores: Una fuerza social emergente, Madrid: Alianza.

Barbero, J. (2006). La muerte de un ser querido. Duelo y adaptación en las personas mayores. Madrid, Portal Mayores, Informes Portal Mayores, 53. Lecciones de Gerontología, III

Bayés, R. (2006) Afrontando la vida, esperando la muerte. Madrid. Alianza Editorial.

Bayés, R. (2009). Vivir. Guía para una jubilación activa. Barcelona: Paidós.

Bermejo, L. (2004). Gerontología Educativa. Madrid: Panamericana

Bermejo, L. (2006). Promoción del envejecimiento activo. Reflexiones para el desarrollo de programas de preparación y adaptación a la jubilación. En Miranda, J. (coord.).

Envejecimiento active, envejecimiento positivo. Logroño: Universidad de la Rioja.

Bermejo, L. (2012). Envejecimiento activo, pedagogía gerontológica y buenas prácticas socioeducativas con personas adultas mayores. Educación Social, 51, 27-44.

Berzosa, G. (2009). Hacia una nueva cultura del envejecimiento: ser persona mayor activa, relacionada y comprometida socialmente. En Martínez, A. et al. (2009) . Nuevas miradas sobre el envejecimiento. Madrid: Imsero.

Cruz J.A. (2006) La vejez positiva. Madrid: La esfera de los libros.

Elorza, A. (2004). Guía Práctica sobre la incapacidad judicial y otras actuaciones en beneficio de las personas discapacitadas. La Rioja: Fundación Tutelar de La Rioja

Fernández-Ballesteros, R. (2009). Envejecimiento activo. Contribuciones de la psicología. Madrid: Pirámide

Fernández-Ballesteros, R. (2012). Envejecimiento Activo: algunas consideraciones básicas. En Ramiro, D. (Coord) Informe Una vejez activa en España Grupo de Población del CSIC. EDIMSA

Fernández-Ballesteros, R. (in press). Posibilidades y limitaciones de la edad. In IMSERSO (Dir). Libro blanco del envejecimiento y la vejez. Madrid: IMSERSO.

Fernández-Mayoralas, G. et al (2014). Revisión conceptual del envejecimiento activo en el contexto de otras formas de vejez. XIV Congreso Nacional de Población, Age. Sevilla, España.

Heras, I. Protocolo para la elaboración de la propuesta del Programa Individual de Atención (PIA). Documentos de Trabajo Social, 47.

Ley 39/2006, de 14 de diciembre, de Promoción de la Autonomía Personal y Atención a las personas en situación de dependencia.

López, R. i Olazabal, J.C. (2005). Sexualidad en la vejez. Madrid: Pirámide.

Losada, A. (2004). Edadismo: consecuencias de los estereotipos, del prejuicio y la discriminación en la atención a las personas mayores. Algunas pautas para la intervención. Madrid, Portal Mayores, Informes Portal Mayores, 14.

Instituto de Mayores y Servicios Sociales (2005). Libro Blanco de Atención a las Personas en Situación de Dependencia en España. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Monzón, P. Patricio (2006). ¿Qué puedo hacer en un testamento?. Madrid: Portal Mayores, Informes Portal Mayores.

Moragas, R. Situación de las perspectivas de envejecimiento poblacional en el mundo. Red para el desarrollo de Adultos. Disponible en: <http://www.redadultosmayores.com.ar>

Moya, A. i Barbero, J. (2008). Malos tratos a persona mayores: guía de actuación. Observatorio de personas mayores: Madrid.

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22317 - Gerontologia Educativa
Grup	Grup 1, IS, GEDS
Guia docent	O
Idioma	Català

- Orte, C. (Coord) (2008-2015) Anuari de l'envelliment. Illes Balears (de 2008 a 2015). Palma: Càtedra d'Atenció a la Dependència i Promoció de l'Autonomia Personal. Conselleria de Serveis Socials i Cooperació, Departament de Benestar i Drets Socials i Universitat de les Illes Balears.
- Pérez, V. (2006). Vejez. Autonomía y dependencia pero con calidad de vida. Sevilla, Dykinson
- Real Decreto 174/2011, de 11 de febrero, por el que se aprueba el baremo de valoración de la situación de dependencia establecido por la Ley 39/2006, de 14 de diciembre, de Promoción de la Autonomía Personal y Atención a las personas en situación de dependencia.
- Pérez, G. (2006). Intervención y desarrollo integral en personas mayores. Madrid: Universitat
- Santamarina, C. (2004). La imagen de las personas mayores. En J. Giró. Envejecimiento y Sociedad. Una perspectiva pluridisciplinar (pp.47-76). Logroño: Universidad de la Rioja.
- Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (2006). "50+ en Europa" – Resumen de los resultados iniciales. Universität Mannheim.
- Triadó, C. i Villar, F. (Coord.) (2007). Psicología de la vejez. Madrid. Alianza Editorial
- Zamarrón, M. D. (2013). Envejecimiento activo: un reto individual y social. Sociedad y Utopía. Revista de Ciencias Sociales, 41, 449-463
- Zunzunegui, M. V. i Béland, F. (2010). Políticas intersectoriales para abordar el reto del envejecimiento activo. Informe SESPAS 2010. Gaceta Sanitaria, 24(1), 68-73.

Bibliografia complementària

- AA.VV. (2011). Imagen de las personas mayores y medios de comunicación (Pp, 281-316). En Causapié, P., Balbontín, A., Porras, M., Mateo, A., y Sánchez, M. (coords.), (2011). Envejecimiento Activo. Libro Blanco. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad Secretaría General de Política Social y Consumo Instituto de Mayores y Servicios Sociales (IMSERSO).
- AA.VV. (2011). Imagen de las personas mayores y medios de comunicación (Pp, 353-369). En Causapié, P., Balbontín, A., Porras, M., Mateo, A., i Sánchez, M. (coords.), (2011). Envejecimiento Activo. Libro Blanco. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad Secretaría General de Política Social y Consumo Instituto de Mayores y Servicios Sociales (IMSERSO).
- Abellán, A. i Pujol, R. (2015). Un perfil de las personas mayores en España, 2015 Indicadores estadísticos básicos. Madrid, Informes Envejecimiento en red, 10.
- Bermejo, L. (2010) Envejecimiento activo y actividades socioeducativas con personas mayores. Madrid: Editorial Médica Panamericana.
- Bermejo, L. (2006). Promoción del envejecimiento activo. Reflexiones para el desarrollo de programas de preparación y adaptación a la jubilación. En Miranda, J. (coord.). Envejecimiento activo, envejecimiento positivo. Logroño: Universidad de la Rioja.
- Brocklehurst, H. i Laurenson, M. (2008). A concept analysis examining the vulnerability of older people. British Journal of Nursing, 17(21), 1354-1357.
- Burgueño Torijano, A. (2005) Guía para personas mayores y familiares: uso de sujeciones físicas y enfermos de Alzheimer. Madrid, Fundación Iberdrola.
- Couto, R. (2007) La protección jurídica de los ancianos: procedimiento de incapacitación e instituciones tutelares que los protegen, el internamiento involuntario y su incidencia penal. Majadahonda: Colex.
- Cree, V. i Davis, A. (2007) Social work: voices from the inside. London, Routledge.
- Crespo, María i López, J. (2007) El estrés en cuidadores de mayores dependientes. Cuidarse para cuidar. Madrid. Pirámide.
- Cuesta, J. L. (2006) El maltrato de personas mayores: detección y prevención desde un prisma criminológico interdisciplinar. Donostia: Hurkoa Fundazioa.
- Díaz, L. (2012). Las personas mayores y la publicidad: historia de un desencuentro. Revista Española Geriatria y Gerontología, 47(2):45-46.
- Doncel Fernández, J. V. Gutiérrez Barbarrusa, T. (2006) Las personas mayores y situación de dependencia en España. Madrid. Universidad Rey Juan Carlos.
- European Network for Intergenerational Learning (2012). Intergenerational Learning and Active Ageing. European Report. Educational and Culture D.G.

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22317 - Gerontologia Educativa
Grup	Grup 1, IS, GEDS
Guia docent	O
Idioma	Català

- Fernández-Mayoralas, G., et al. (2007). El significado de la salud en la calidad de vida de los mayores. Informes Portal Mayores, 74. Madrid: Portal Mayores. Franco Martín, M. A. / Criado del Valle, C. H. (2005) Intervención psicoterapéutica en afectados de enfermedad de Alzheimer con deterioro leve. Madrid: IMSERSO
- Gascó, A., et al (2009). Guía de prestaciones para personas mayores, personas con discapacidad y personas en situación de dependencia. Recursos Estatales y Autonómicos. Colección Manuales y Guías Serie Servicios Sociales. Madrid: Instituto de Mayores y Servicios Sociales.
- Gil, E. (2003). El poder gris. Barcelona: Mondadori. Gimeno Huerta, M. L. (2006) Guía para cuidadores de mayores dependientes. Madrid., UDP.
- Giró, J. (2006) Envejecimiento activo, envejecimiento en positivo.. Logroño: Universidad de la Rioja.
- HelpAge (2014). Índice Global de Envejecimiento, AgeWatch 2014. Informe en profundidad. Disponible en: <http://www.helpage.es>
- Iborra Marmolejo, I. (2005) Violencia contra personas mayores. Barcelona: Ariel.
- Iborra, I. (2008). Factores de riesgo del maltrato de personas mayores en la familia en población española. Zerbitzuan: Gizarte zerbitzuetarako aldizkaria, 45, 49-57.
- Instituto Nacional de Estadística (2005). Estudio descriptivo de la pobreza en España. Resultados basados en la Encuesta de Condiciones de Vida 2004. Madrid.
- Instituto Nacional de Estadística (2009). Encuesta de condiciones de vida (ECV). Año 2008. Notas de prensa. Disponible a: <http://www.ine.es/prensa/np573.pdf>
- Instituto Nacional de Estadística (2013). Evolución (2004-2013) de la tasa de riesgo de pobreza por edad y sexo.
- Jiménez, M.G. (2011). La resiliencia, el tesoro de las personas mayores. Revista Española de Geriatria y Gerontología, 46(2):59-60.
- Ley 3/1998, de 18 de mayo del Voluntariado de las Islas Baleares.
- Ley 4/2009, del 11 de junio de servicios sociales de las Islas Baleares.
- López, G. (2005) Envejecimiento y dependencia, situación actual y retos de futuro. Barcelona, Caixa de Catalunya.
- Merchán, E. i Cifuentes, R. (2013). Teorías psicosociales del envejecimiento. Asociación Cicerón. Disponible en: <http://asociacionciceron.org/wp-content/uploads/2014/03/00000117-teorias-psicosociales-del-envejecimiento.pdf>
- Ministerio de Educación, Política Social y Deporte (2008). La participación social de las personas mayores. Colección Estudios Serie Personas Mayores. Disponible en: <http://fiapam.org/wp-content/uploads/2013/06/abay-participacion-01.pdf>
- Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad (2014). Plan Nacional de Acción para la Inclusión Social del Reino de España 2013. Madrid: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad
- Orte, C., et al. (2015). Amor y sexualidad en la vejez. La historia contada por sus protagonistas. En Gázquez, J.J. (2015) Investigación en Salud y Envejecimiento, Volumen III. Almería: ASUNIVEP
- Orte, C. i March, M.X. (2007). Envejecimiento, educación y calidad de vida: la construcción de una gerontología educativa. Revista española de pedagogía, 237, 257-274.
- Pérez, L. (2006) La estructura social de la vejez en España: nuevas y viejas formas de envejecer. Madrid: IMSERSO.
- Pinazo Hernandis, S. / Sánchez Martínez, M. (2005) Gerontología. Actualización, innovación y propuestas. Madrid: Pearson Educación.
- Prieto, M. B. i Formiga, N. (2009). Envejecimiento y vulnerabilidad sociodemográfica. Observatorio Geográfico de América Latina. Disponible a: <http://tsmetodologiainvestigaciondos.sociales.uba.ar/files/2014/03/operacionalizacion-VULNERABILIDAD-EN-ADULTOS-MAYORES.pdf>
- Prieto, S. (2006). La sexualidad de las personas mayores. Portal Mayores, Informes Portal Mayores, 57.
- Puga, D., Rosero-Bixby, L., Glaser, K. i Castro, T. (2007). Red social y salud del adulto mayor en perspectiva comparada: Costa Rica, España e Inglaterra. Población y Salud en Mesoamérica, 5(1), 1. Disponible a: <http://www.latindex.ucr.ac.cr/index.php/psm/article/view/4545/4360>
- Pujol, R. i Abellán, A. (2013). Esperanza de Vida Libre de Discapacidad en los mayores. Informes Envejecimiento en red, 5.

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22317 - Gerontologia Educativa
Grup	Grup 1, IS, GEDS
Guia docent	O
Idioma	Català

- Ramos-Soler, I i Carretón-Ballester, M.C. (2012). Presencia y representación de las personas mayores en la publicidad televisiva: el caso español. *Revista Española Geriatria y Gerontología*, 47(2):55-61
- Red Internacional para la Prevención del Maltrato al Anciano (2002). Voces ausentes. Opiniones de personas mayores sobre abuso y maltrato al mayor. *Revista de Geriatria y Gerontología*, 37(6):319-331.
- Roqueta, R. (2009). El sistema para la Autonomía y Atención a la Dependencia. Encuentros y desencuentros con la Seguridad Social. Madrid: Ministerio de trabajo e inmigración.
- Sáez, J., Pinazo, S. i Sánchez, M. (2008). La construcción de los conceptos y su uso en las políticas sociales orientadas a la vejez: la noción de exclusión y vulnerabilidad en el marco del envejecimiento. *Revista del Ministerio de Trabajo e Inmigración*, (75), 75-94.
- Sánchez Sánchez, T. (coord) (2005) *Maltrato de género, infantil y de ancianos*. Salamanca: Universidad Pontificia.
- Sánchez- González, D. i Egea-Jiménez, C. (2011). Enfoque de vulnerabilidad social para investigar las desventajas socioambientales. Su aplicación en el estudio de los adultos mayores. *Papeles de Población*, 17(69):151-185.
- Capdevila, M.L. (2006) *Atención a las personas mayores: intervención práctica*. Madrid: Universitat.
- Vanhuyse, P. (2014). Justicia Intergeneracional Y Políticas Públicas: Perspectivas Europeas. En *Inter-American Conference on Social Security (CISS) Working Paper Series*. Disponible en: <http://www.ciss.net/wps/wp-content/uploads/2014/08/Paper-FINAL-ES1.pdf>
- Villar, F. (2005). El enfoque del ciclo vital; hacia una abordaje evolutivo del envejecimiento. En Pizano, S. y Sánchez, M (Eds). *Gerontología. Actualización, innovación y propuestas*. Madrid: Pearson.
- Vives, M. (2012). Els drets de la gent gran. A Orte, C. (2012) *Anuari de l'envelliment: Illes Balears*. Càtedra de Atención a la Dependencia y Promoción de la Autonomía Personal: Illes Balears, 117-144.

Altres recursos

1) REVISTES DE GERONTOLOGIA

Activities, Adaptation & Aging

Activities Directors Quarterly for Alzheimer's & Other Dementia Patients

Aging and Mental Health

Aging, Neuropsychology & Cognition

Alzheimer's Care Quarterly

American Journal of Alzheimer's Disease and Other Dementias

Annual Review of Gerontology and Geriatrics intervenció.

Australasian Journal on Ageing

Canadian Journal on Aging

Dementia. The International Journal of Social Research and Practice

Educational Gerontology

Experimental Aging Research

Geriatrika

International Journal of Aging and Human Development

International Psychogeriatrics

Journal of Aging and Health

Journal of Aging and Physical Activity

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22317 - Gerontologia Educativa
Grup	Grup 1, IS, GEDS
Guia docent	O
Idioma	Català

Journal of Women and Aging

Journals of Gerontology

Psychology and Aging

Research on Aging

Revista de Intervención Psicosocial

Revista Española de Geriátría y Gerontología

Revista Multidisciplinar de Gerontología

The Gerontologist

Ageing & Society

Alzheimer's Care Quarterly

American Journal of Hospice & Palliative Care

Elder Law Journal

Generations: Journal of the American Society on Aging

Journal of Applied Gerontology

Journal of Cross-Cultural Gerontology

Journal of Elder Abuse & Neglect

Journal of Gerontological Social Work

Journals of Gerontology

Revista de Servicios Sociales y Política Social

Revista Interuniversitaria de Pedagogía Social

Educació Social, Revista d'Intervenció Socioeducativa

2) INSTITUCIONS I ADRECES ÚTILS D'INTERNET

http://www.eduso.net/MAYORES-TERCERA_EDAD/

<http://www.imsersomayores.csic.es/index.html>

<http://www.afal.es/>

<http://www.imsersomayores.csic.es/salud/maltrato/enlaces.html>

<http://www.elderabuse.org.uk>

<http://www.elderabuseprevention-eastbay.org/>

<http://www.alma.france-org>

<http://entremayores.leenvia.com/inc/rdr.php?r=907c60c317>

http://mayoresudp.org/portal/noticias_dir/main_noticias.aspx?idnoticia=1087

<http://envejecimiento.csic.es/>

